

Təhsildə yeni çağırışlar

Oktyabrın 1-i Azərbaycanın təhsil tarixində çox əlamətdar hadisə ilə yadda qalıb. Belə ki, həmin gün keçirilən Təhsildə Yeni Çağırışlar II Beynəlxalq Forumu təhsil nazirinin və o cümlədən dünya şöhrətli spikerlərin çağırışları, əhatəliliyi, iştirakçı sayı, mötəbərliyi, gündəmə çıxardığı məsələlərin aktuallığı baxımından çox yüksək qiymətləndirilə bilər.

Post-konflikt dövründə yeni imkanlar yarandı

Forumda açıqlıq nitqi ilə çıxış edən təhsil naziri Emin Əmrullayev forumun əhəmiyyətini yüksək qiymətləndirərək təşkilatçılara və spikerlərə təşəkkür edib, forumda müzakirə ediləcək məsələlərin Azərbaycan təhsilinə böyük töhfə olacağını vurğulayıb. Beynəlxalq Müəllimlər Günü münasibəti ilə müəllimlərə təbriki çatdıran təhsil naziri fərqli ideyaların paylaşılmamasının vacibliyinə toxunub.

Azərbaycanda təhsil prosesinin yeni reallıqlarla üzləşdiyini qeyd edən Emin Əmrullayev post-konflikt dövründə yeni imkanların yarandığını, indiki nəslin yaxşı təhsillə təmin olunması üçün imkanların genişləndiyini bildirib. Nazir eyni zamanda COVID-19 pandemiyasının təhsil prosesinə təsirlərindən də söz açıb. Yeni texnologiyalardan istifadəni müsbət hal kimi qiymətləndirib.

Təhsil naziri gələcək çağırışlardan danışıq zamanı erkən uşaq inkişafı, təhsilin məzmunu, qara qızılın insan kapitalına çevrilməsi, tələbələrə sosial-emosional vəziyyəti, öyrənmələrin nailiyyətləri və rifah məsələlərini xüsusi qeyd edib.

Emin Əmrullayev son 30 ildə Azərbaycanın bir ölkə olaraq keçdiyi müxtəlif mərhələlərin təhsilə də təsirsiz ötürmədiyini bildirib. Nazir dünya miqyaslı spikerlərə erməni təcavüzü nəticəsində zərər dəymiş təhsil müəssisələri, həlak olan və yaralanan məktəblilər barədə məlumat verib.

Daha sonra Azərbaycanın 190 illik tarixi olan ilk dövlət məktəbi - Şuşa Realni məktəbinin fonu qarşısından iştirakçıları salamlayan T-Network təhsil işçilərinin təcrübə və kommunikasiya platformasının koordinatoru Cəfər Mənsimi beynəlxalq forumun məqsədi və vəzifələri barədə məlumat verib. Bildirilib ki, Beynəlxalq Müəllimlər Günüə həsr olunan forum Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin sərəncamı ilə qəbul olunmuş “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişaf dair Milli Prioritetlər”i və sənədin “XXI əsrin tələblərinə uyğun təhsil” istiqamətini rəhbər tutur.

Azərbaycan xalqının təşəbbüsünü alqışlayırıq

Forumun dünya miqyaslı spikerlərindən Norsvest Universitetinin fəxri professoru, tədqiqatçı, yazıçı və bestseller müəllifi, dünyada “müasir marketingin atası” kimi tanınan Filip Kotler ilk dəfə olaraq Azərbaycan auditoriyası qarşısında çıxış edib.

Dünyanı daha yaxşı bir yerə çevirmək üçün Azərbaycan xalqının təşəbbüsünü alqışladığını dilə gətirən Filip Kotler Azərbaycana xüsusi sevgisinin olduğunu bildirib. Təhsil naziri Emin Əmrullayevin çıxışının çox həyəcanverici olduğunu vurğulayıb.

Dünya şöhrətli professor “Təhsilin inkişafında əsas məqamlar” barədə danışıq zamanı müxtəlif öyrənmə üsullarına toxunub və bildirdi ki, təcrübə, təbii vasitə ilə daha yaxşı mənimsəmə mümkündür. İnformasiyanın bol olduğu bir dövrdə şagirdlər fərdi öyrənmək üçün yaxşı şərait yaratmaq, onları müstəqil tanımaq və şəxsi yanaşma əhəmiyyəti. Lövhə qarşısında dərs deməyin kifayət etmədiyini bildiren professor əlavə edib ki, şagirdlərin fərdi ehtiyaclarının qarşılanması və onlara bələdçilik etmək vacibdir.

Təhsil torpaqdan başlamalıdır

Türkiyədə və İtaliyada bestseller müəllifi, yazıçı, psixoloq Azra Kohen isə davamlı inkişaf və özünükeşf barədə danışıb. Çıxışına “Dünyanı nə qədər tanıyırsınız?” sualı ilə başlayan yazıçı dünyanı başa düşməyin əhəmiyyətini xüsusi vurğulayıb, yaşadığımız dünyanı yaxından tanımaq üçün maraqlı faktları açıqlayıb.

Sənaye inqilabına görə formalaşdırılan təhsil sisteminin bu gün aktuallığını itirdiyini qeyd edən bestseller müəllifi təhsilin torpaqdan başlamasının vacibliyinə diqqət çəkib.

Bildirib ki, ibtidai təhsil Nyutonun nəzəriyyəsinə Kvantın vahid baxışına uyğunlaşdırılaraq yenidən dizayn edilmişdir. Psixoloq düşünür ki, ibtidai sinfin hər mərhələsində şagirdlərə sahmat öyrədilməlidir: birinci sinifdə “Qidalanma nədir, nə işə yararır? Torpaq nədir? Bədən və beyin necə işləyir?” suallarına cavab tapılmalı, elmin tarixi, musiqinin riyaziyyəti və şahmat öyrədilməlidir. İkinci sinifdə isə regenerativ kənd təsərrüfatı, avtotrofiya və heterotrofiya, mikrobiota və biomüxtəliflik, ağılın nə olduğu, insanlığın vahid tarixi, səs və seçilmiş musiqi aləti. Üçüncü sinifdə bitkilər və heyvanlar, biologiya, psixologiya, vahid din, sifir və riyaziyyat, dərin oxu tədris edilmişdir.

Dünyadakı 4 əsas problemi (biomüxtəliflik, meşələrin məhvi, çirklənmə, qlobal istiləşmə) dilə gətirən tanınmış yazıçı qeyd edib ki, bu problemləri dərk etmədən və həlli yolları haqqında düşünmədən təhsildə lider olmaq mümkün deyil.

Rəqəmsallaşmaya baxışımız gələcəyi müəyyənləşdirir

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Baş katibinin Təhsil siyasəti üzrə xüsusi müşaviri, Beynəlxalq Şagird Qiymətləndirilməsi Programının yaradıcısı və direktoru Andreas Şleyxer “Təhsil üçün yeni çağırışlar” təqdimatı ilə çıxış edib.

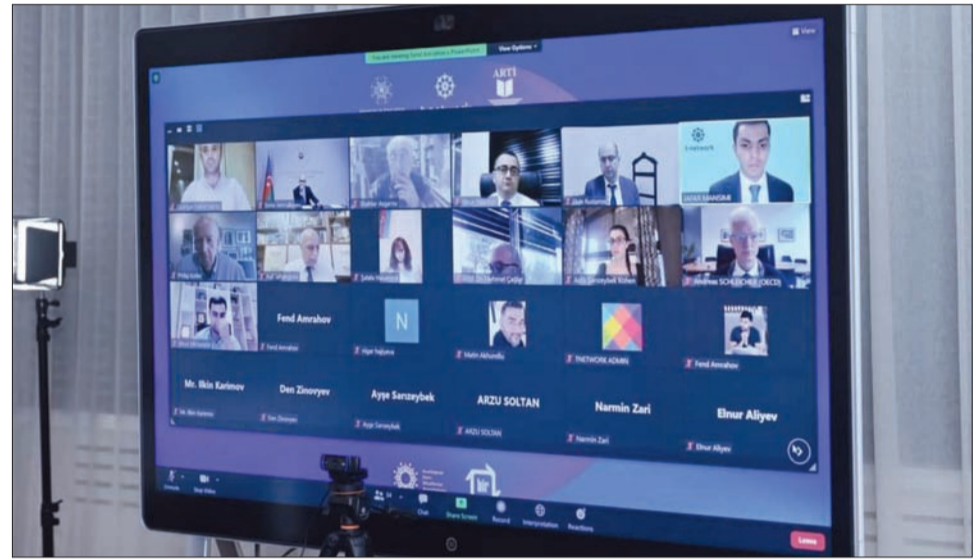
PISA direktoru Azərbaycanın təhsildə yeni çağırışlarla bağlı atdığı strateji addımların çox tədqiqatçı olduğunu bildirib. O, təhsil naziri Emin Əmrullayevin çıxışına istinad edərək vurğulayıb ki, tarix boyunca Azərbaycan təhsilinin təsəkkül tapdığı yolu nazirin dilə gətirməsi gələcəklə bağlı ciddi dəyişikliklərin olmasına dəlilətdir.

Narahat edici məqama toxunan PISA direktoru vurğulayıb ki, İƏİT-ə üzv olan ölkələrin təhsil nəticələrinə baxsaq 9% insan faktı rəydən fərqləndirə bilər. 92% insan isə faktı rəydən ayırmağı bacarmır. Digər tərəfdən Çində savadlılıq artır, Sinqapur yaxşıdan əlaya doğru gedir, Estoniya təhsil nəticələrini yaxşılaşdırır. Portuqaliya təhsili prioritet sahəyə çevirib. Türkiyə, Azərbaycan da təhsildə kütləviyyəti artırır, təhsil nəticələri yüksəlib.

A.Şleyxer onu da qeyd edib ki, texnoloji dəyişikliklər, robotlar, süni intellekt, sosial media, biomühəndislik və bu kimi nailiyyətlər təhsil sisteminin qarşısında bir çağırışdır: “Rəqəmsallaşmaya baxışımız gələcəyi müəyyənləşdirəcək. Təsəvvür edin ki, rəqəmsal platformalar, kiçik şirkətlər bir neçə işçi ilə qlobal təsirə malik olurlar. Deməli, texnologiya yüksək biliyə sahib olanların dostu olacaq. Bu sənətin özündə əks etdirilməyən ölkələrin düşməni olacaq. Bir sözlə, istedadlılara sərmayə qoymaq kritik əhəmiyyətə malikdir”.

Natıq onu da deyib ki, təhsil sisteminin gələcək haqqında fikri köhnəlib. Bu da öyrənmələrdə gələcəklə bağlı düzgün fikir formalaşdırır. Bunun üçün şagird keçmişdəki ənənələrlə deyil, gələcək zaman üçün hazırlanmalıdır: “Rəqəmsallaşma əsas vəzifələri dramatik formada dəyişir. Dünya yeni bildiyinizə görə sizi mükafatlandırmayacaq. Nəzərə alın ki, “Google” da hər şeyi bilir. Dünya sizə nəyi edə bildiyinizi, tapdığınız həllə-

Beynəlxalq Müəllimlər Günüə həsr olunan II Beynəlxalq Forumda dünya şöhrətli spikerlər Azərbaycan auditoriyasına qarşısında çıxış ediblər

miyyətli olmayacaq və tənəzzülə uğrayacaq, işgötürənlər səriştə ataracaqlar. Öz çıxışında “Hər bir şəxsin dəyişiklik yaratmaq potensialı var”, “Yorulmaz öyrənmələr dünyanı dəyişir” çağırışını edən məşhur professor hər kəsi bu yola dəvət edib.

Təhsildə 6C

Təhsildə liderlik üzrə ən tanınmış professorlardan biri, Toronto Universitetinin fəxri professoru, “Dərin öyrənmə” nəzəriyyəsinin yaradıcısı, beynəlxalq səviyyədə tanınan yazıçı və təhsil tədqiqatçısı Maykl Fullan təhsildə liderlik barədə danışıb və yaradıcısı olduğu 6C nəzəriyyəsinə toxunub. Təhsil işçilərini qlobal dəyişikliyin aparıcı qüvvəsi hesab edən dünya miqyaslı professor 6C nəzəriyyəsi barədə danışıq zamanı bunları diqqətə çatdırıb: “1.Xarakter (Character) – Xarakterin inkişafı, dürüstlük, etibarlılıq, dözümlülük, əməkdarlıq, möhkəmlik; 2.Vətəndaşlıq (Citizenship) – qlobal vətəndaşlıq, müxtəlif dəyərlərə hörmətlə və maraqla yanaşma, problemləri həllinə yönəlmə, ətraf mühit problemlərinə biganə qalmama; 3.Əməkdaşlıq (Collaboration) – komanda işi, birgə qərar vermə, öyrənmə və öyrətmə, töhfələrə açıq olma və töhfə vermə; 4.Kommunikasiya (Communication) – əlaqələr, rəqəmsal, yazılı, şifahi ünsiyyət, publika qarşısında çıxış; 5.Yaradıcılıq (Creativity) – sosial və iqtisadi firsətləri dəyərləndirmə və təşəbbüskarlıq, sualı düzgün zamanda vermək, beləcə yeni ideyalar tapmaq, ideyaları həyata keçirməkdə liderlik göstərmək; 6.Tənqidi düşüncə (Critical Thinking) – məlumatı və arqumentləri tənqidi dəyərləndirmə, fikirlər arasındakı əlaqələri görmə, ortaq naxışları sezmə, yeni mənalara çıxarma və real həyata təbii etmə”.

Həmçinin, Toronto Universiteti Ontario Təhsil Araşdırmaları İnstitutunun keçmiş dekani, 2003-2014-cü illərdə Ontariounun baş nazirinin təhsil məsələləri üzrə baş məsləhətçisi olmuş M. Fullan bildirib ki, mövcud olan təhsil sistemi öyrənmələri həvəsləndirən bir sistem deyil. Şagird və tələbələr getdikcə təhsilə olan maraqlarını itirirlər. Mövcud təhsil sistemi XXI əsrin çağırışları ilə uzlaşmır: “Bizə problemləri səmərəli şəkildə həll edə biləcək bacarıqlı insanlar lazımdır. Bu mənada təhsildə yeni məqsəd olmalıdır: təhsil müasir dünyaya ilə necə əlaqələndirməli, uzlaşmanı necə təmin etməli, tələbələr hansı keyfiyyətlərə malik olmalıdırlar ki, mövcud vəziyyətin öhdəsindən gəlsinlər. Qeyd etdiyim 6 ingilis C hərfi olan bacarıqları ödəmək üçün bütün bu problemlərin öhdəsindən gəlmək olar”.

Ən önəmli dərs

2005-ci ildə qurduğu və hazırda CEO-su olduğu ödənişsiz təlim platforması “Khan Academy” ilə bütün dünyaya səs salan, dünyanın bir nömrəli ali təhsil müəssisəsi sayılan Massaçusetts Texnologiya İnstitutunun və Harvard Universitetinin məzunu Sal Xan da forum iştirakçılarının suallarını cavablandıraraq müəllimlərə bir sıra çağırışları çatdırıb. Bill Qeytsin haqqında “Təhsildə ən həyəcanverici yeniliklərin müəllifidir. “Khan Academy” məktəblərdə gördüyü işlər və

təhsili yaxşılaşdırmaq planları ilə bizləri heyrləndirməyə davam edir” dediği S. Xan təhsildə təbliğ etdiyi əsas ideya barədə danışıb. Qeyd edib ki, hər kəs hər şeyi öyrənmə bilər. Hər kəsə hər yerdə pulsuz dünya səviyyəli təhsil vermək lazımdır. O, şagirdlərin dərsə marağını artırmaq üçün əks-əlaqənin qurulması mövzusunda xüsusi toxunub.

S.Xan “Dünyaya gələn bir uşaq ən az 3 ixtisas dəyəcək. Belə çağırışın fonunda təhsili necə dizayn etməliyik?” sualına cavab olaraq bildirib ki, insanlara fasiləsiz öyrənmək bacarığı aşılamaq lazımdır.

Müəllimlərin “Google” ilə rəqabətdə öndə olmağı üçün öz fikirlərini paylaşan Sal Xan qeyd edib ki, tələbələrə olmasa arzulanacaq məqamlar müəllimlərin özlərində olmalıdır. Savadlılıq məlumat tapmaq yox, bilik yaratmaq, tənqidi düşüncə bacarığını inkişaf etdirməkdir.

Həyatdan öyrəndiyi ən önəmli dərs barəsində danışan “Khan Academy”nin yaradıcısı “Hər şeyə reaksiya verməmək, meditasiya üçün yarım saat vaxt ayırmaq günü yaxşılaşdırır. Yaşadığımız andan zövq almaq önəmlidir. Təşəbbüskar olun” deyib.

Qeyd edək ki, Təhsildə Yeni Çağırışlar II Beynəlxalq Forumu T-Network təhsil işçilərinin təcrübə və kommunikasiya platforması və Təhsil İnstitutunun təşkilatçılığı, Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Gənc Müəllimlər Assosiasiyası, “Bir könlü” Tələbələr İctimai Birliyinin dəstəyi ilə baş tutub. Forumun informasiya tərəfdaşı “Azərbaycan müəllimi” qəzeti və “Azərbaycan məktəbi” jurnalıdır.

Yeni gəlmişkən, məlumat üçün onu da vurğulayaq ki, Təhsil Nazirliyinin “Face-book” səhifəsindən 2021-ci ilin yanvar ayından Cəfər Mənsiminin təqdimatında “Yeni çağırışlar” adlı müzakirə proqramı yayımlanıb. Bu günə qədər proqramda Nobel Sülh mükafatçısı, professor Məhəmməd Yunus, dünyanın ən zəngin ikinci adamı İlon Maskın anası, yazıçı, dietoloq və model Mey Bolat, “HundRED” qlobal təhsil təşkilatının yaradıcısı və rəhbəri, sahibkar, kreativ direktor və yazıçı Saku Tuominen, Türkiyə Təhsil Dərnəyinin prezidenti Səlcuq Pehlivanovğlu, “edX”in yaradıcısı Anat Aqarval, Türkiyənin ən tanınmış yazıçılardan biri, İzgören Akademiyasının qurucusu Ahmet Şerif İzgören və digərləri qonaq olublar. Yeni çağırışların müzakirə edildiyi proqramda həm də Azərbaycanlı ideyaları qonaqlara təqdim edilir, ölkəmiz təbliğ olunur. Məsələn, qlobal miqyasda özünü təsdiqləmiş qonaqlara yaradıcı formada təqdim edilən Şuşa Realni məktəbi, müsəlman Şərqişində ilk dünyəvi qızlar məktəbi, Hüseyin Cavidin “Gülbağar”, NASA tərəfindən kosmosa göndərilən qızıl plastinkada yer alan Kamil Cəlilovun balaban ilə çaldığı “Çaharqah ahəngi” kompozisiyası, aparıcının milli libasda qonaqları salamlaması və s. bu qəbildəndir.